

НАПРЯМИ ТА РЕЗЕРВИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

¹Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра туризму,
вул. Карпатська, 15, Івано-Франківськ,
76019, Україна,
тел.: +38 (099) 702 21 30,
e-mail: natalinki@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-9440-7431

²Івано-Франківський коледж
Львівського національного аграрного університету,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів, банківської справи та страхування,
вул. Юності, 11, Івано-Франківськ,
76492, Україна,
тел.: +38 (066) 801 04 73,
e-mail: sheketa-evgenija@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-7182-9447

Анотація. У статті автори здійснили спробу оцінки соціально-економічних наслідків російської повномасштабної агресії на території України. Визначено основні проблеми, з якими стикнулася наша економіка, зокрема: відтік іноземного і внутрішнього капіталу з країни; руйнування логістичної інфраструктури; кілька мільйонів біженців, які змушені були емігрувати або до інших країн, або до інших регіонів всередині країни, та втратили роботу – головне джерело своїх доходів, вони випали з економічного кругообігу країни, оскільки такі громадяни не мають можливості споживати і виробляти продукти і послуги, сплачувати податки тощо; інфляція, падіння купівельної спроможності національної валюти, необхідність державного фінансування соціальних виплат для населення та фінансування збройних сил України, що провокує посилення дефіциту державного бюджету країни, який через війну поповнюється значно нижчими темпами. Описані прогностичні явища, з якими стикнеться економіка нашої держави через російську агресію та масштабні руйнування.

Визначено, що аналог “Плану Маршалла”, який сприяв майже повному відновленню економік європейських країн за часів після Другої світової війни, може стати базовим стартовим майданчиком для швидкого відновлення нашої держави. Цей комплексний план має передбачати відновлення зруйнованого господарства, модернізацію державних структур та максимальне прискорення розвитку України.

Проаналізовано основні фактичні та прогностичні показники щодо оцінки рівня втрат національної економіки внаслідок бойових дій на території України. Виокремлено основні етапи для успішної економічної трансформації в нашій країні, зокрема: розробка та впровадження сучасної інноваційної концепції трансформації економіки із врахуванням реально встановленої геополітичної ситуації; реалізація розробленої та погодженої вітчизняними вченими, дослідниками, науковцями та урядом стратегії відновлення та розвитку територій, які перебували під окупацією або були пошкоджені в результаті ракетних обстрілів; ідентифікація пріоритетних галузей економіки.

Ключові слова: економіка, повоєнне відновлення, перспективні сфери економічної діяльності, економічне зростання.

**DIRECTIONS AND RESERVES OF POST-WAR RECONSTRUCTION
ECONOMY OF UKRAINE**

¹Ivano-Frankivsk National Technical
University of Oil and Gas,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Tourism,
Karpatska str., 15, Ivano-Frankivsk,
76019, Ukraine,
tel.: +38 (099) 702 21 30,
e-mail: natalinki@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-9440-7431

²Ivano-Frankivsk College of Lviv
National Agrarian University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance, Banking and Insurance,
Yunosti str., 11, Ivano-Frankivsk,
76492, Ukraine,
tel.: +38 (066) 801 04 73,
e-mail: sheketa-evgenija@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-7182-9447

Abstract. In the article, the authors attempted to assess the socio-economic consequences of Russia's full-scale aggression on the territory of Ukraine. The main problems faced by our economy are identified, in particular: the outflow of foreign and domestic capital from the country; destruction of logistics infrastructure; several million refugees who were forced to emigrate to other countries or to other regions within the country and lost their jobs - the main source of income, they fell out of the economic cycle of the country because such citizens are unable to consume and produce products and services, pay taxes, etc .; inflation, falling purchasing power of the national currency, the need for state funding of social benefits for the population and funding of the Armed Forces of Ukraine, which provokes an increase in the state budget deficit, which due to the war is replenished at a much slower pace. The forecast phenomena that our country's economy will face due to Russian aggression and large-scale destruction are described.

It is determined that the analogue of the “Marshall Plan”, which contributed to the almost complete recovery of European economies in the post-World War II era, can become a basic starting point for the rapid recovery of our state. This comprehensive plan should provide for the restoration of the destroyed economy, modernization of state structures and the maximum acceleration of Ukraine's development.

The main factual and forecast indicators for estimating the level of losses of the national economy due to hostilities on the territory of Ukraine are analyzed. The main stages are highlighted for successful economic transformation in our country. In particular: development and implementation of a modern innovative concept of economic transformation taking into account the real geopolitical situation; implementation of the strategy developed and agreed by domestic scientists, researchers, scientists and the government for the restoration and development of territories that were under occupation or were damaged by rocket fire; identification of priority sectors of the economy.

Key words: economy, post-war recovery, perspective spheres of economic activity, economic growth.

Вступ. Війна вбила тисячі наших співгромадян і спровокували кілька мільйонів вимушених біженців. Вона завдала катастрофічного удару для національної економіки, суспільства. За підрахунками уряду, збитки України від вторгнення російської армії

перевищили 1 трлн. доларів, і з кожним новим днем внаслідок бойових дій ця цифра зростає.

Постановка завдання. За таких критичних умов на перший план виходить розробка швидкого та ефективного комплексу заходів, що стосуватимуться післявоєнного відновлення нашої держави. Окремі з них впроваджуються навіть зараз, коли ще тривають активні бойові дії.

Основними методами дослідження, які були використані у статті, є методи індукції, дедукції, абстрагування, аналізу та синтезу.

Питанням післявоєнного відновлення економіки України присвячені праці таких вітчизняних вчених як Іванов С. В., Лібанова Е. М., Горбулін В. П., Пирожков С. І., Сорока М. П., Семенюк І. В. Серед зарубіжних дослідників варто відзначити праці тих, хто займається вивченням успішних повоєнних напрямів відновлення економік різних країн та розглядають можливості їх адаптації іншими країнами. Серед таких вчених варто виділити наступних: Ерхард Л., Целищев І., Ліддел-Гарт Б. Х. Проте уніфікованих підходів щодо типів та засобів відновлення не існує. Ті методи, що ефективно себе зарекомендували для однієї країни, можуть не працювати в іншій, або взагалі призвести до деструктивних процесів. Тому кожна країна, кожен тип економіки та характер соціально-економічних процесів вимагає диференційованих підходів щодо розробки та впровадження інноваційних та креативних концепцій відновлення територій, економіки, покращення соціальної політики та перегляд їх основних постулатів.

Результати. Війна в Україні спричинила до масштабних та руйнівних втрат: знищено вщент тисячі житлових будинків та об'єктів інфраструктури: мостів, доріг, шкіл, лікарень тощо. Цілі міста зараз знаходяться в суцільних руїнах. Без сумніву – українці трудолюбива нація, і після перемоги вони швидко все відбудують. Зараз мова про те, що ми можемо зробити для стабілізації економіки країни, яка перелаштовується на роботу в умовах військового стану. Оскільки маємо багато негативних макроекономічних явищ і процесів, які гостро назріли, а саме:

- відтік іноземного і внутрішнього капіталу з країни: міжнародні компанії, які здійснюють свою виробничу діяльність в Україні змушені її припинити через високі ризики та фінансові втрати, що призведе до зростання рівня безробіття в країні;

- зупинено міжнародну логістику, і як наслідок, вся внутрішня торгівля в країні практично зупинилася, а значить десятки тисяч людей зараз без роботи;

- кілька мільйонів людей вже стали “біженцями”, вони емігрували або до інших країн, або до інших регіонів всередині країни, втратили роботу – головне джерело своїх доходів, вони випали з економічного кругообігу країни, оскільки такі громадяни не мають можливості споживати і виробляти продукти і послуги, сплачувати податки тощо;

- інфляція, падіння купівельної спроможності національної валюти, необхідність державного фінансування соціальних виплат для населення та фінансування збройних сил України виснажують державний бюджет країни, який через війну поповнюється незначними темпами [10, с. 7].

Сотні кілометрів прикордонних територій на сході України зазнали повномасштабного вторгнення від держави-сусіда (рис. 1), стратегічними містами – ціллю ворога насамперед є великі промислові і культурні об'єкти нашої країни: а саме: Київ, Харків, Луганськ, Донецьк, Маріуполь, Херсон, Миколаїв, Одеса. Вітчизняний бізнес поступово відходить від шоку перших днів війни і намагається якомога швидше відновити свою роботу. Сотні підприємств змушені евакуюватися до спокійніших західних регіонів країни, а ще більше підприємств стоять у черзі на переїзд.

Проте, навіть за найоптимістичнішими оцінками, цього року національний ВВП України скоротиться на 25-35%, таким чином недоотримання коштів сягне позначки від 1,3 до 1,9 трильйонів гривень – значно більше, ніж річний довоєнний державний бюджет, а при падінні на 45% – як, наприклад, прогнозують у Світовому банку, – до 2,4 трильйона [8].

Source: Institute for the Study of War (21:00 GMT, 9 March)

BBC

*Рис.1. Карта вторгнення російських військ в Україну станом на 09.03.2022 р. (9.00 год.)**

*Fig.1. Map of the invasion of Russian troops in Ukraine as of March 9, 2022 (9.00 am) **

**Джерело: [1; 11].*

Національний банк України прогнозує, що цього року вітчизняна економіка може скоротитися не менше ніж на третину: зокрема, приватне споживання знизиться, враховуючи вимушений виїзд багатьох громадян із країни, зростання рівня безробіття, зменшення доходів та економію на другорядних витратах, через суттєву невизначеність та високі ризики значно скоротиться й інвестиційна активність [6].

Відповідно до прогнозів, економіка України скоротиться на 45,1 відсотків, хоча масштаби цього скорочення залежатимуть від тривалості та інтенсивності війни; зазнавши удару від безпрецедентних санкцій, російська економіка вже занурилася у глибоку рецесію, що за прогнозами призведе до зниження виробництва на 11,2 відсотків у 2022 році [7].

Але за будь-якої темної ночі приходиться ранок і світлий день, війна рано чи пізно закінчиться. Тому з боку уряду, науковців, політиків та вчених повинні опрацювати шляхи виходу України з кризи, обґрунтувати найбільш перспективні шляхи відновлення економіки, стабілізації роботи усіх її ланок, включаючи посилення

економічної безпеки. Тому уряд із вирішенням гострих поточних проблем напрацьовує оптимальні та найбільш ефективні напрями для відновлення усієї країни після перемоги над російськими загарбниками.

Так, Президент Володимир Зеленський видав указ про створення Національної ради з відновлення України, щоб той створив аналог “Плану Маршалла”, використаний для відродження Європи після руйнівної Другої світової війни. Як зазначив глава держави, цей комплексний план має передбачати відновлення зруйнованого господарства, модернізацію державних структур та максимальне прискорення розвитку України [9]. І тут мається на увазі не тільки фізичну роботу – відновлення та будівництво житла, підприємств, організацій та фірм, започаткування стартапів та засновництво бізнесу, який працюватиме на встановлення нових економічних відносин та відновлення регіональної інфраструктури. Але тут йдеться і про перегляд загальної концепції розвитку нашої країни, усіх шляхів, напрямів, ресурсів та резервів для відновлення її економічної діяльності.

Доцільно ідентифікувати ті сфери та галузі економіки, які стануть найоптимальнішими джерелами для реалізації усіх планів економічного, соціального та інфраструктурного відновлення територій України. Необхідно виявити нові, перспективні, альтернативні шляхи для переробки та виробництва готової продукції, а не торувати сировиною, як це практикувалося раніше.

Український уряд нещодавно представив президентові перший варіант плану повоєнного відновлення та розвитку країни, який отримав назву “United24”. Для розробки документу залучалися українські економісти та міжнародні експерти. Підсумком стали десять ключових принципів, на яких і ґрунтуватиметься повоєнне відновлення України. Більшість цих принципів так чи інакше передбачає остаточну інтеграцію України в європейську економіку.

До речі, в уряді вважають, що повноцінний вступ нашої країни до Європейського Союзу відбудеться вже у 2024 році, наслідком чого стане повний доступ вітчизняних товарів до ринків країн ЄС та держав “Великої сімки”. Передбачається, що будуть скасовані всі імпорتنі мита та квоти, в тому числі і антидемпінгові та захисні для вітчизняних товарів.

Таким чином, для українських товаровиробників будуть реалізовані можливості вільного експорту своєї продукції на ринки, що охоплюють 54 відсотки світової економіки. Ця перспектива передбачає необхідність забезпечення швидкої логістики, коли українські товари поставлятимуться до Європи не більше ніж за 72 години.

Російська агресія спричинила істотне скорочення логістичних можливостей для України. Фактично, планується пересування наших товарів до Європейського союзу, тобто на захід. У зв’язку з цим доцільно по максимуму розширити пункти пропуску, автомобільні переходи в напрямку ЄС, посилити логістику залізницею через пункти навантаження та сухі порти.

Розробники плану основний акцент роблять на ті сфери економічної діяльності, де Україна і до війни мала значні конкурентні переваги. Мається на увазі, перш за все, металургію та продовольство, але робиться ставка, перш за все, на те, що це будуть товари з високою часткою доданої вартості, а не просто сировина, як це було раніше.

Зрозуміло, що перероблена продукція коштує значно дорожче (у два-три рази), ніж сировина, тому основою нашої промислової політики повинно стати стимулювання подальшої переробки сировини та виробництво готової продукції, яка в майбутньому експортуватиметься.

Активізація таких процесів також сприятиме істотному зростанню кількості робочих місць всередині країни. Стимулом для цього повинні стати повне

дерегулювання економіки та мінімальне втручання держави у роботу підприємницьких структур.

Проте варто відзначити, що реалізація цього амбітного плану не буде можливою без збільшення енергетичних потужностей України, і провідну роль при цьому відіграватиме розвиток атомної енергетики. Крім того, серед пріоритетів виділяють досягнення енергетичної незалежності у середньостроковій перспективі.

У рекордно короткий термін років потрібно повністю забезпечити себе газом власного видобутку, паралельно необхідно зменшити енерговитрати нашої економіки за допомогою програми термомодернізації. У галузі нафтопродуктів потрібно побудувати потужності з переробки, щоб повністю покрити власні потреби [3].

Серед іншого істотну частину пального планується виробляти за допомогою сільського господарства, що активно розвивається. Уряд також відзначає, що точкою зростання для України має стати сучасний та потужний військово-промисловий комплекс, який не лише буде надійною базою для забезпечення безпеки країни та її громадян, а й допоможе розвивати аерокосмічні технології.

Кабінет міністрів планує відновити та максимально оновити транспортну та соціальну інфраструктуру країни лише за два роки з моменту встановлення миру. При цьому ключовою вимогою є досягнення локалізації на рівні щонайменше 60 відсотків. Йдеться про залучення до відновлення громадян України, наших підприємств та максимального використання вітчизняних ресурсів: будматеріалів, цементу, металу.

Ефективність реалізації такої програми нашої країною багато в чому залежить від пошуку надійних джерел фінансування. Україні потрібно знайти значні фінансові активи, щоб відновити зруйновану окупантами інфраструктуру та налагодити роботу економіки.

Українські політики вважають, що Україна вже зараз може розраховувати на отримання 400-500 млрд. доларів [3]. Це – активи російського Центробанку та активи найближчого оточення російського диктатора Володимира Путіна, на які Європа та США наклали арешт. Проте цього недостатньо, тому необхідно здійснювати постійний моніторинг залучення додаткових коштів.

Проблему масштабного фінансування повоєнного відновлення України можна вирішити за аналогією з тим самим “Планом Маршалла”, коли уряд США після завершення Другої світової війни викупував спеціально емітовані акції європейських компаній. Таким чином надававши їм капітал для інвестицій у власні виробництва в Європі. У повоєнний період (після Другої світової війни) за 1947-1952 рр. країнам Європи вдалося досягти рівня майже повного відновлення економіки своїх регіонів з населенням майже 400 млн. осіб завдяки, перш за все, “Плану Маршалла”.

Таблиця 1

Обсяг фінансової допомоги країнам Західної Європи згідно з “Планом Маршалла” у період 1947-1952 рр. (після Другої світової війни)*

Table 1

Volume of financial assistance to Western European countries under the Marshall Plan in the period 1947-1952 (after the Second World War) *

Країни	ВВП у 1947 р.	Допомога згідно з “планом Маршалла” (млн. дол.)				ВВП у 1952 р.	Приріст ВВП (% до 1947 р.)
		всього	% до ВВП	у тому числі:			
				гранти	позик и		
Велика	327044	16077	4,9	14137	1939	357585	9,3
Франція	168330	13677	8,1	12540	1137	240287	42,7

Продовження табл. 1

Італія	134446	7604	5,7	7123	482	190541	41,7
ФРН	161011	7009	4,4	5915	1093	314794	95,5
Нідерланди	48613	5461	11,2	4621	840	63162	29,9
Греція	13272	3562	26,8	3562	0	15878	19,6
Австрія	15102	3366	22,3	3366	0	27484	82
Бельгія	40563	2819	6,9	2476	343	49486	22
Данія	25020	1376	5,5	1208	168	30144	20,5
Норвегія	15395	1287	8,4	1089	198	19347	25,7
Туреччина	29064	1135	3,9	706	428	43295	49
Ірландія	9196	743	8,1	97	646	10753	16,9
Швеція	43206	541	1,3	438	103	49690	15
Португалія	16943	258	1,5	76	182	18428	8,8

* Джерело: [4]

Наведені в таблиці 1 дані підтверджують, що, згідно цієї комплексної програми відновлення господарської діяльності, США надавали безоплатну фінансову допомогу (проте її обсяг становив у середньому до 10% ВВП по європейських країнах). Поряд з цим було забезпечено надання кредитів та безперешкодний доступ продукції європейських компаній на американський ринок.

Основні чинники відновлення та розвитку країн після завершення воєнних дій представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Основні чинники відновлення та розвитку країн після завершення воєнних дій*

Table 2

The main factors of recovery and development of countries after end of hostilities *

Чинники	Німеччина	Японія	Південна Корея	Грузія
Створення інноваційної креативної команди для <u>напряповань заходів з відновлення економіки</u>	+	+	+	+
Виокремлення основної мети, завдань та моделі концептуального розвитку держави	+	+	+	+
Розробка внутрішньої та міжнародної економічної стратегії розвитку	+	+	+	+
Впровадження ефективної реструктуризації економіки, забезпечення дієвих реформ, спрямованих на нарощення та оновлення виробничих процесів та торгівлі, підвищення продуктивності праці, зростання зайнятості, забезпечення <u>цінової стабільності</u>	+	+	+	+
Ідентифікація найбільш перспективних та пріоритетних сфер економічної діяльності та напрямів розвитку	+	+	+	+
Фінансова та ресурсна зовнішня допомога	+	+	+	+
Впровадження ефективного механізму використання власних, позичених та залучених активів	+	+	+	+

Продовження табл.2

Нові схеми розрахунків та погашення кредитів, які передбачатимуть контроль (обмеження прав уряду)	+	+	-	-
Активна участь держави при реалізації системної функції з управління економікою	+	+	+	+
Збільшення доходів населення та стимулювання споживання	+	-	+	+
Подолання корупції	+	+	+	+
Сприятливі географічні умови на доступність ринків збуту	+	-	+	+
Розробка та прийняття законодавчої бази, що стосуватиметься ліквідацію та запобігання надмірної концентрації виробництва та уникнення створення монополістичних структур	+	+	+	-
Розробка оптимальної соціальної політики та її дотримання	+	+	+	-

* Джерело: складено за даними [4; 5]

У випадку з Україною європейським та американським партнерам запропонують оновлений підхід. Уряди-партнери можуть видати своїм компаніям державні гарантії для залучення коштів для інвестування в Україну, такі гарантії покривають страхові ризики та дозволяють інвестувати у реалізацію великих промислових проектів в Україні [2; 5].

Одним із головних джерел фінансування може стати Трастовий фонд, який має намір створити Євросоюз. Нову структуру планують розвивати на зразок фонду відновлення після COVID-19 для держав-членів ЄС. Через цю структуру буде здійснюватись фінансування інвестицій та проведення українських реформ.

Розуміючи складність та комплексність завдання щодо визначення пріоритетів повоєнного відновлення, уряд України готовий до значного доопрацювання стратегічного плану "United24" із залученням до цього процесу наших західних партнерів. Таким чином, необхідно орієнтуватися на напрацювання політиків, вчених, дослідників, науковців, економістів, державних діячів з усього світу та врахувати їхній досвід та напрацювання.

Висновки. Як показує досвід зарубіжних країн, які пережили війну, ефективне економічне відновлення неможливе без затвердження попередніх політичних рішень на законодавчому рівні, що базуватимуться на національному патріотизмі щодо ідентифікації необхідної моделі розвитку, геополітичній доцільності та відстоюванні національних інтересів країни. В Україні для успішної економічної трансформації необхідно реалізувати наступні послідовні етапи та заходи:

- розробку та впровадження сучасної інноваційної концепції трансформації економіки із врахуванням реально встановленої геополітичної ситуації;

- реалізацію розробленої та погодженої вітчизняними вченими, дослідниками, науковцями та урядом стратегії відновлення та розвитку територій, які перебували під окупацією або були пошкоджені в результаті ракетних обстрілів;

- ідентифікація пріоритетних (ключових) сфер економічної діяльності та галузей, які забезпечуватимуть підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг на зовнішніх ринках, а також істотну підтримку таких галузей з боку держави;

- розробку та затвердження відповідних законів щодо забезпечення зайнятості населення, гідної оплати праці, підвищення ефективності та продуктивності праці, підтримку цінової стабільності та зміцнення національної валюти;

- розробку та використання дієвих механізмів освоєння позичених коштів та моніторингу за їх використанням;

- прийняття ефективних законів щодо ліквідації, нівелювання та недопущення надмірної концентрації капіталів та виробництв, унеможливлення формування монополій;

- розробка та прийняття законодавчої бази, що стосуватиметься ліквідації та запобігання надмірної концентрації виробництва;

- уникнення створення монополістичних структур;

- запобігання корупції та розробка економічних заходів боротьби з нею;

- розробка оптимальної соціальної політики та її дотримання;

- забезпечення стійких напрямів для зростання доходів населення та споживання;

- активізації розвитку спеціальних наукових парків та економічних зон.

Демократичний світ бажає допомогти нашій країні якнайшвидше повернутися до мирного життя. Крім людських почуттів співчуття і підтримки, у цьому є і прагматичний інтерес. Участь у великих та престижних міжнародних проектах відновлення українських міст, інфраструктури та інших секторів нашої економіки дасть західним компаніям можливість заробити та закріпить на перспективному українському ринку.

Приводом для оптимізму є й те, що керівництво України мислить не лише категоріями сьогодення, а намагається зазирнути у майбутнє та визначити там місце нашої держави після перемоги над агресивним сусідом. Це допоможе нам не гаяти часу і розпочати роботу в перший же мирний день.

1. Institute for the Study of War. URL: <http://surl.li/cdvfx> (дата звернення: 05.06.2022).
2. Борщевський В., Куропас І., Микита О. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання. *Громадська організація "Громадський простір"*. URL: <http://surl.li/cdvgi> (дата звернення: 05.06.2022).
3. Економіка України під час війни: оперативна оцінка, квітень 2022. *Центр економічної стратегії*. URL: <https://ces.org.ua/ua-economy-in-war/> (дата звернення: 05.06.2022).
4. Іванов С. В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. 2019. № 1 (686). С. 75-89. URL: <https://cutt.ly/iJfwVqD> (дата звернення: 05.06.2022).
5. Напрями надання міжнародної фінансової та технічної допомоги в рамках плану Маршалла. URL: <https://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1113/1/Комар%20Н.pdf> (дата звернення: 05.06.2022).
6. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://promo.bank.gov.ua/fin-defense/> (дата звернення: 05.06.2022).
7. Офіційний сайт Світового банку. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2022/04/10/russian-invasion-to-shrink-ukraine-economy-by-45-percent-this-year> (дата звернення: 05.06.2022).
8. Порятунком економіки: вчимося господарювати в умовах війни. *Укрінформ*. URL: <http://surl.li/cdvhr> (дата звернення: 05.06.2022).
9. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни. Указ Президента України №266/20. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225> (дата звернення: 05.06.2022).
10. Шекета С. Ю. Макроекономічна ситуація в Україні у період війни. Економічна безпека держави та суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення: Мат. ІХ Всеукраїн. наук.-практ. конф. (20-22 травня 2022 р., м. Львів). Львів: Укр. акад. друкарства, 2022. 106 с. – С. 92-94.
11. Як змінювалася карта бойових дій в Україні – починаючи з 24 лютого 2022. URL: <http://surl.li/cdvik> (дата звернення: 05.06.2022).

References

1. Institute for the Study of War, surl.li/cdvfx. Accessed 05 June 2022.
2. Borshchevsky, V., Kuropas, I., and O. Nikita. "The economy of war and postwar economic development of Ukraine: problems, priorities, objectives." *Public organization "Public space"*. surl.li/cdvgi. Accessed 05 June 2022.
3. "Economy of Ukraine during the war: operational assessment." Center for Economic Strategy, ces.org.ua/ua-economy-in-war/. Accessed 05 June 2022.

4. Ivanov, S.V. "Economic recovery and development of countries after armed conflicts and wars: lost opportunities for Ukraine." *Economy of Ukraine*, no. 1 (686), 2019, pp. 75-89. cutt.ly/iJfwVqD. Accessed 05 June 2022.
5. "Areas of international financial and technical assistance under the Marshall Plan." TNEU, dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/1113/1/Комар%20Н.pdf. Accessed 05 June 2022.
6. Official site of the National Bank of Ukraine, promo.bank.gov.ua/fin-defense/ Accessed 05 June 2022.
7. Official site of the World Bank, worldbank.org/uk/news/press-release/2022/04/10/russian-invasion-to-shrink-ukraine-economy-by-45-percent-this-year. Accessed 05 June 2022.
8. "Saving the economy: learning to manage in war." *Ukrinform*. surl.li/cdvhr. Accessed 05 June 2022.
9. Issues of the National Council for the reconstruction of Ukraine from the effects of war. Decree of the President of Ukraine №266 / 20, president.gov.ua/documents/2662022-42225. Accessed 05 June 2022.
10. Sheketa, E.Y. "Macroeconomic situation in Ukraine during the war." *Economic security of the state and business entities in Ukraine: problems and ways to solve them: Mat. IX All-Ukraine. scientific-practical conf. (May 20-22, 2022, Lviv)*. Lviv, Ukr. acad. printing, 2022, pp. 92-94.
11. "How the map of hostilities in Ukraine has changed since February 24, 2022." surl.li/cdvik. Accessed 05 June 2022.

УДК 311.21

doi: 10.15330/apred.2.18.264-273

Бочко О. Ю.¹, Балик У. О.² Карпій О. П.³

ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ: ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ ТА ВІЙНИ

Національний університет «Львівська політехніка»
Міністерства освіти і науки України
кафедра маркетингу і логістики
вул. Митрополита Андрія, 5, Львів,
79000, Україна,
¹тел.: +380986787046,
e-mail: bochkoolena@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-3422-4654

²тел.: +380674012991,
e-mail: uliana.o.balyk@lpnu.ua,
ORCID ID: 0000-0001-8379-4907

³тел.: +380679990366,
e-mail: olenakarpiy@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-4133-1936

Анотація В статті проведено дослідження ринку кондитерських виробів. Метою статті є оприлюднення результатів дослідження функціонування ринку кондитерських виробів під впливом пандемії та українсько-російської війни. В процесі виконання роботи застосовано різні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Зокрема індуктивний, дедуктивний методи використано для проведення пошукових запитів через Google Trends. За допомогою економічного аналізу та порівняння здійснено аналізування кондитерського ринку. Графічний метод використано для наочного зображення результатів аналізу ринку кондитерських виробів. Для теоретичних узагальнень і формування висновків використано абстрактно-логічний метод. Розраховано питому вагу підприємств на ринку кондитерських виробів України в 2020 році. Для дослідження розвитку кондитерської галузі використано Google Trends за допомогою яких виявлено динаміку популярності ключових слів «солодощі», «шоколад», «печиво», «мармелад», «вафлі», «цукерки». Встановлено, що динаміка запитів на ринку кондитерських